

GEVAARLIJKE STOFFEN

PRAKTISCH ARBOBELEID IN DE GRAFIMEDIA

Dit thema is een gezamenlijke uitgave van de paritaire Werkgroep Arbeid & Gezondheid Grafimedia (WAGG), een initiatief van de sociale partners binnen de grafimediabranche. De uitgave is tot stand gekomen in het kader van de campagne Stofwisseling (2016-2017) in opdracht van de Raad voor Overleg in de Grafimedia Branche (ROGB) en met ondersteuning van het ministerie van Sociale zaken en Werkgelegenheid.
© Copyright 2017

INHOUD

INLEIDING	7
WETTELIJK KADER	8
WAT ZIJN GEVAARLIJKE STOFFEN?	9
HERKENNEN VAN GEVAARLIJKE STOFFEN	10
GEZONDHEIDSRISICO'S	12
NEMEN VAN MAATREGELEN	13
Laten we beginnen bij het begin	14
INKOOPPROCES	15
Zorg voor een 'gevaarlijke stoffenregister'	16
GEBRUIK VAN GEVAARLIJKE STOFFEN	17
Inventariseren van gevaarlijke stoffen	17
Waar moet u op letten bij de omgang met gevaarlijke stoffen?	17
Actuele en volledige informatie	18
Orde en netheid	18
Werkvoorraden	18
Afsluiten van emballage	19
Etikettering	19
Voorkom overtappen	19
Zorg voor voorlichting en instructies	19
Toezicht op de werkvloer	20
Gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen	20
Handschoenen	21
Spatbrillen en voorschorten	21
Halfgelaatsmaskers	21
OPSLAG VAN GEVAARLIJKE STOFFEN	22
PGS-richtlijnen	22
AFVOER VAN GEVAARLIJKE STOFFEN	24
ARBO-CHECKLIST 'GEVAARLIJKE STOFFEN'	24

INLEIDING

Gevaarlijke stoffen zijn stoffen die door hun eigenschappen wellicht gevaar kunnen opleveren voor de veiligheid en gezondheid van diegene die ermee in aanraking komt. In de afgelopen jaren is er binnen onze bedrijfstak op dit vlak gelukkig veel verbeterd. Toch blijft vanuit de Arbeidsomstandighedenwet (kortweg Arbowet) de zorgplicht vanuit de werkgever de basis voor het creëren van een veilige en gezonde werkomgeving. De Arbowet gaat in op de rechten en plichten van zowel werkgevers als werknemers op het gebied van arbeidsomstandigheden.

Dat wil niet zeggen dat het bereiken van een volledig veilige werkomgeving altijd haalbaar is. Machines, met de bijbehorende grond- en hulpstoffen, zullen nog wel even in onze branche gebruikt worden. In zo'n situatie moeten werkgevers en werknemers de handen ineen slaan om op een verantwoorde wijze om te gaan met de aanwezige gevaren. Of beter nog: ze elimineren. Vandaar dat in de Arbocatalogus Grafimedia aan gevaarlijke stoffen speciaal aandacht wordt besteed.

Deze uitgave is bedoeld om u te helpen meer inzicht te krijgen in een 'Arbovriendelijk' beleid ten aanzien van de inkoop, de opslag, het gebruik en de afvoer van gevaarlijke stoffen. Alhoewel afvoer meer een milieuaspect is, is het goed om dit aspect ook even aan te stippen. Op het gebied van de omgang met gevaarlijke stoffen gaan Arbo- en Milieuzorg vaak hand in hand.

WETTELIJK KADER

De wet bepaalt dat werkgevers moeten zorgdragen voor een veilige werkomgeving en dat werknemers daarin ook daadwerkelijk veilig werken. Deze wettelijke zorgplicht is vastgelegd in de Arbowet. Deze zorgplicht geldt dus ook voor de omgang met gevaarlijke stoffen. De beste manier om uw arborisico's in kaart te brengen, is vanzelfsprekend door gebruik te maken van de ARBO RI&E Grafimedia (rie.arbografimedia.nl).

Elke gevaarlijke stof brengt wel een bepaald gezondheidsrisico met zich mee. In het Arbobesluit, een uitwerking van de Arbowet, staan nadere regels waaraan zowel werkgever als werknemer zich moeten houden. Daar staat o.a. indien werknemers worden of kunnen worden blootgesteld aan gevaarlijke stoffen dan moet in het kader van de RI&E-verplichting de aard, mate en duur van die blootstelling worden beoordeeld om de gevaren voor de werknemers te bepalen. Deze verplichting geldt ongeacht of er daadwerkelijk met deze stoffen wordt gewerkt of zal worden gewerkt! Daarnaast bestaat er nog andere wet- en regelgeving, die specifiek ingaan op de omgang met gevaarlijke stoffen. Denk daarbij aan de verplichting tot het hebben van actuele veiligheidsinformatiebladen (REACH)¹ en het juist etiketteren van uw hulpstoffen op de werkvloer (EU-GHS)². De EU-GHS wordt ook wel de CLP-verordening genoemd en gaat over de indeling (Classification), etikettering (Labelling) en verpakking (Packaging) van chemische stoffen en mengsels.

Als er met gevaarlijke stoffen wordt gewerkt, is het natuurlijk van belang dat er regelmatig gecontroleerd wordt of iedereen zich aan de voorgeschreven veiligheidsregels houdt. Ook is het belangrijk om in de gaten te houden of iedereen zich houdt aan de voorgeschreven werkwijze en de voorgeschreven persoonlijke beschermingsmiddelen gebruikt. De informatie en voorlichting dienen afgestemd te zijn op het kennisniveau en vaardigheden van de desbetreffende medewerker. Daarnaast gelden vanuit het wettelijke kader een aantal specifieke eisen voor bepaalde categorieën medewerkers. Dit is het geval voor o.a. jeugdigen, zwangere werkneemsters en werkneemsters die borstvoeding geven, ouderen en anderstaligen. Laat u goed informeren over de eisen alvorens deze bijzondere groepen te laten werken met gevaarlijke stoffen.

1 Registratie, Evaluatie en Autorisatie van Chemicaliën

2 Globally Harmonised System of Classification and Labelling of Chemicals

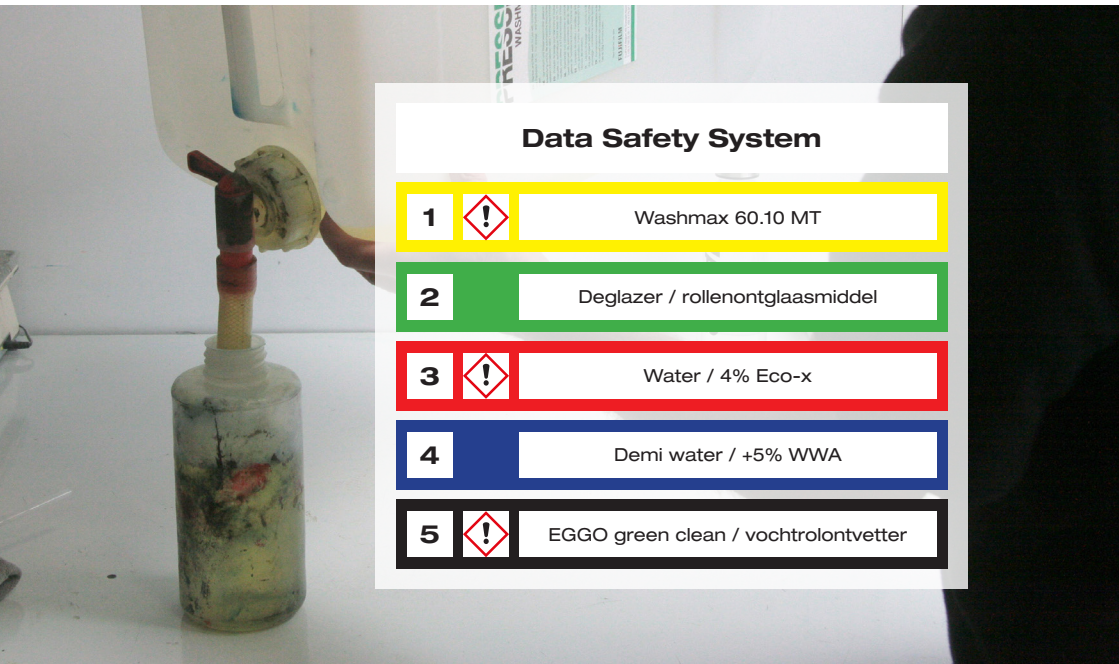
WAT ZIJN GEVAARLIJKE STOFFEN?

Gevaarlijke stoffen zijn volgens het Arbobesluit:

“Stoffen, mengsels of oplossingen van stoffen waaraan werknemers bij de arbeid worden of kunnen worden blootgesteld en die vanwege de eigenschappen of door de omstandigheden gevaar voor de veiligheid, gezondheid dan wel hinder kunnen opleveren”.

Kortom: denk dus nooit te licht over de gevaarsaspecten van stoffen.

En denk hier niet te licht over. De inspectie SZW houdt namelijk toezicht op de naleving van de ARBO-wetgeving. Bij overtredingen kunnen zowel de werkgever als de werknemer(s) worden beboet.

HERKENNEN VAN GEVAARLIJKE STOFFEN

Een groot aantal gevaarlijke stoffen is te herkennen aan het etiket dat de fabrikant of leverancier op de verpakking zet, de gevarensymbolen. Ieder product dat gevaarlijke stoffen bevat, moet een veiligheidsetiket dragen. De veiligheidsaanduidingen op etiketten/verpakkingen moeten voldoen aan de GHS-standaard die wereldwijd wordt gehanteerd. Ieder symbool geeft de betekenis aan het risico dat die stof in zich draagt.

Door het Globally Harmonised System of Classification and Labelling of Chemicals (GHS) van de VN zijn de verschillende etiketteringssystemen in de wereld beter op elkaar afgestemd en zijn de gevarentekens geharmoniseerd. De oude gevarensymbolen zijn vervangen door nieuwe, die ingedeeld zijn in 9 pictogrammen en gevaarenklassen.

Vanaf 1 juni 2017 dienen alle gevaarlijke mengsels die op een arbeidsplaats aanwezig zijn in uw bedrijf te zijn ingedeeld, geëtiketteerd en verpakt volgens de EU-GHS-verordening. Deze verplichting bestond al voor gevaarlijke stoffen. Wij raden u aan om na te gaan of u nog producten in uw bedrijf heeft die met de oude (oranje) gevaarsetiketten gelabeld zijn. Verander desgewenst het etiket of voer deze oude stoffen af.

Behalve gevarenetiketten kennen we ook de zogenaamde H- en P-zinnen. H-zinnen (Hazard) geven de gevaren aan en de P-zinnen (Precaution) omschrijven de voorzorgsmaatregelen/beschermende maatregelen welke vereist zijn. De H- en P-zinnen vervangen de R- en S-zinnen. R-zinnen (Risk) geven de gevaren aan en de S-zinnen (Safety) de beschermende maatregelen. De H- en P-zinnen (en nu nog vaak ook de R- en S-zinnen) zijn terug te vinden in de productinformatiebladen. Soms staan ze ook bij het gevarenetiket op de verpakking. Ze zijn bedoeld om u meer achtergrondinformatie te geven over de te nemen veiligheidsmaatregelen.

De pictogrammen zien er als volgt uit.

Voor verdere informatie, raadpleeg de Arbocatalogus thema 5

Ontplofbaar

Ontvlambaar

**Oxiderend,
Brand bevorderend**

Giftig

Bijtend, corrosief

**Schadelijk,
Irriterend, sensibiliserend**

**Gevaarlijk voor
het aquatisch milieu**

Gassen onder druk

**Lange termijn
gezondheidsschadelijk**

GEZONDHEIDSRISICO'S

Blootstelling aan gevaarlijke stoffen kan gezondheidsrisico's met zich meebrengen. Men kan worden blootgesteld aan gevaarlijke stoffen door: het inademen, inslikken en contact via huid en ogen. De mate waarin een stof gevaarlijk kan zijn, hangt af van de type stof, duur van blootstelling (dosis) en de ter beschikking gestelde voorzieningen om de blootstelling te minimaliseren.

De blootstelling hoeft niet altijd direct gevolgen te hebben maar **kan** zich pas na een aantal jaren vertonen. Het meest sprekende voorbeeld is het gebruik van vluchtige organische oplosmiddelen (zoals Isopropylalcohol (IPA)). Bij blootstelling aan vluchtige organische stoffen boven de blootstellingsgrenswaarde wordt gaandeweg uw zenuwstelsel aangetast, waardoor op latere leeftijd de volgende stoornissen kunnen optreden:

- sneller last van vermoeidheid;
- concentratiestoornissen;
- geheugenverlies;
- persoonlijkheidsveranderingen.

Huidaandoeningen openbaren zich vaak sneller. Denk maar aan de schilferige, uitgedroogde handen die u krijgt tijdens het wassen van een drukpers. De wasmiddelen ontvetten voortdurend uw handen.

Als gezonde vakmensen zijn we geneigd te veronderstellen dat het allemaal zo'n vaart niet zal lopen. Maar eenmaal ontstane stoornissen zijn niet terug te dringen. Het komt zelfs voor dat (oud) werknemers de werkgever dan (financieel) aansprakelijk stellen. Denk maar aan de gevallen van kanker door blootstelling aan asbest.

NEMEN VAN MAATREGELEN

De werkgever heeft de wettelijke plicht een veilige werkplek te creëren. Alleen al daarom is het zaak om maatregelen te nemen om blootstelling te voorkomen of te beperken. Bij het nemen van maatregelen dient u ook rekening te houden met de stand der wetenschap en professionele dienstverlening. Dit wordt ook wel stand der techniek of stand van de arbeidshygiëne genoemd. Het gaat hierbij om maatregelen die door vak deskundigen in brede kring als toepasbaar worden geacht. Het zijn maatregelen waarmee de risico's het meest worden verminderd daarbij rekening houdend met de economische aspecten: dus de maatregelen die voor een normaal renderend bedrijf uit kosten oogpunt aanvaardbaar zijn. Is het uit kostenperspectief renderend voor u om een machine aan te passen om oplosmiddelvrij te drukken dan dient dit ook te gebeuren. Bij de vervanging van bestaande machines of aanschaf van nieuwe machines dient men dus steeds te kijken naar de stand der techniek.

Om deze veilige werkplek te maken volgt de werkgever de **“arbeidshygiënische strategie”**.

Wat wordt daarmee bedoeld? Maatregelen worden op een zo hoog mogelijk niveau genomen en beginnend bij de bron. Pas als blijkt

dat een bepaalde bronmaatregel niet mogelijk is, mag u kiezen voor een maatregel van een lager niveau.

Hieronder vindt u de maatregelen op een rijtje:

- 1 bronmaatregelen: hiermee neemt u het gevaar bij de bron weg;
- 2 collectieve maatregelen: met deze maatregelen zorgt u ervoor dat iedereen beter beschermd is (denk aan ruimteafzuiging of inkapseling van een pers);
- 3 individuele maatregelen: deze maatregel beschermt met name de medewerker op de werkplek (denk aan puntafzuiging);
- 4 persoonlijke beschermingsmiddelen: dit type maatregel moet als laatste redmiddel worden gezien en moeten geschikt zijn voor het desbetreffende gevaar.

“Waarom nadenken als u ook kunt voordenen?”

De sector kent diverse grond- en hulpstoffen en afvalstoffen. U komt **ermee in aanraking** bij de inkoop, tijdens de opslag, tijdens het gebruik en bij afvoer daarvan. Daarom dient u al vanaf de inkoop (bij de bron) te kijken welke gevaarlijke stoffen door minder schadelijke alternatieven kunnen worden vervangen. Vervolgens gaat u kijken hoe u de gevaarlijke stoffen veilig kunt opslaan. Blijft het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen toch nodig dan dienen deze geschikt te zijn om de desbetreffende werkzaamheden veilig uit te voeren. Denk bijvoorbeeld aan het gebruik van het juiste masker bij het schoonmaken van de inktrollen met wasmiddelen.

Laten we beginnen bij het begin

Geef tijdens de inkoop al prioriteit aan minder gevaarlijke stoffen.

INKOOPPROCES

Zorg voor een scherp inkoopbeleid!

Wat houdt dit in? Koop niet te veel stoffen onder het motto “dan grijpen we nooit mis”. Grote voorraden gevaarlijke stoffen creëren dood kapitaal en vragen dure opslagfaciliteiten. Beperk het **assortiment** dat u in huis heeft. Daarbij is het goed om de vraag te stellen: welke gevaarlijke stoffen hebben we ook echt nodig? Bij deze vraag is het goed om naar de gevaren en risico's van deze stoffen te kijken en te onderzoeken of er geen **alternatieven** zijn op de markt. De laatste jaren zijn producenten druk aan het zoeken naar minder schadelijke grafische hulpstoffen.

Vroeger, en dan praten we over nog niet eens zo lang geleden, werd volop gebruik gemaakt van licht ontvlambare wasmiddelen. Het **‘vlampunt’** van deze wasmiddelen lag ver onder de 40°C (het vlampunt is de laagste temperatuur waarbij een stof nog genoeg damp afgeeft om tot ontbranding te komen als deze in contact komt met een ontstekingsbron, zoals een brandende sigaret of een vlam). De **veiligheidsinformatiebladen** (kortweg VIB) geven alle benodigde informatie van de ingekochte gevaarlijke stof. Zorg ervoor dat bij het inkopen van nieuwe grond- en hulpstoffen deze officiële informatiebladen beschikbaar en actueel zijn. Indien het een gevaarlijke stof betreft, dan is uw leverancier verplicht de veiligheidsinformatiebladen te verstrekken. Deze veiligheidsinformatiebladen moeten in de Nederlandse taal zijn geschreven. Aan de hand van deze bladen kunt u zien welke gevaren aanwezig zijn. Bij niet gevaarlijke stoffen verstrekt de leverancier meestal een productinformatieblad (dit is geen wettelijke plicht voor leveranciers).

Een aantal leveranciers heeft al zeer goed werkende wasmiddelen ontwikkeld met een vlampunt van rond 100°C. Deze wasmiddelen werken op dezelfde manier als conventionele wasmiddelen en hebben als belangrijk voordeel dat ze veel minder snel verdampen.

Dat betekent dat:

- ze effectiever gebruikt worden voor het reinigingsproces (kostenbesparend);
- er minder gebruikt hoeft te worden. Van wasmiddelen met een vlampunt van rond 100 °C is tot drie keer minder nodig, waardoor de twee maal zo hoge prijs meer dan gecompenseerd wordt;
- het personeel niet meer met zijn neus in de stank van snel verdampende wasmiddelen staat;
- er geen speciale opslageisen zijn;
- er een eenvoudiger (dus vaak goedkoper) ventilatie- en afzuigstelsel nodig is.

Zorg voor een ‘gevaarlijke stoffenregister’

Om zicht te krijgen op de aard van de aanwezige gevaarlijke stoffen, is het van belang om een stoffeninventarisatie uit te voeren. Binnen de Arboret wordt deze inventarisatie het **“gevaarlijke stoffenregister”** genoemd. Het doel van het register is u te helpen de gevaaraspecten van hulpstoffen te inventariseren. In de inventarisatie is in ieder geval de volgende informatie van belang:

- naam van de stof;
- gevaar of gevaren;
- grenswaarde(n);
- werkzaamheden waarbij stof gebruikt wordt;
- de wijze van blootstelling.

Een verzamelmap met alle actuele VIB voldoet ook als gevaarlijke stoffenregister, maar is niet de mooiste oplossing. U leest vaak niet de VIB door waardoor u dus essentiële kennis mist.

Extra vastlegging van informatie is nodig bij gebruik van CMR-stoffen (carcinogeen, mutageen en reprotoxisch stoffen).

Door middel van uw inkoopbeleid kunt u ervoor zorgen dat nieuwe stoffen voorafgaand aan de aankoop worden bekeken en beoordeeld op mogelijke risico's zoals hiervoor genoemd.

Waar moet u op letten bij de omgang met gevaarlijke stoffen?

Arbo Web RI&E Grafimedia (<https://rie.arbografimedia.nl/>)

GEBRUIK VAN GEVAARLIJKE STOFFEN

Als blijkt dat voor bepaalde stoffen geen alternatieven beschikbaar zijn, moet bekeken worden welke maatregelen (technisch of organisatorisch) genomen kunnen worden om het gevaar zo veel mogelijk te beperken. Beiden, werkgever en werknemers, kunnen het werken met gevaarlijke stoffen 'veiliger' maken.

Inventariseren van gevaarlijke stoffen

Zoals in het inkoopbeleid vermeld (zie pagina 15), is het van belang om stoffen in het bedrijf in beeld te hebben. Hierbij gaat het om alle stoffen die gebruikt worden en/of op voorraad zijn. De inventarisatie geeft de basis voor het maken van een risico-inschatting. Via de ARBO RI&E kunt u eenvoudig uw bedrijfseigen register opzetten en onderhouden. Het voordeel is ook dat u direct over een redelijk betrouwbare blootstellingsbeoordeling beschikt.

Vervolgens is het van belang om te kijken op welke manier er het veiligst met stoffen gewerkt kan worden. Vaak is het opstellen van een

praktische werkinstructie of werkplekkaart met signaleringstekens en veiligheidsregels nog de mooiste oplossing om iedereen op de werkvloer gericht te informeren. Het voorkomt in ieder geval heel veel misvattingen met opmerkingen als: “Oh, dat wist ik niet”. Deze instructies worden ook wel **‘veiligheidskaarten’** genoemd.

Actuele en volledige informatie

Uw leverancier is verplicht om de veiligheidsinformatiebladen (VIB) te verstrekken van de gevaarlijke stoffen. Als u geen VIB van uw leverancier krijgt, dan moet u erom vragen. De inspectiedienst SZW controleert u of u beschikt over de juiste wettelijk verplichte informatiebladen. Een veiligheidsinformatieblad is alleen verplicht bij gevaarlijke stoffen. Voor niet gevaarlijke stoffen voldoet het hebben van een productinformatieblad of een etiket op de verpakking. Deze informatiebladen geven u meer informatie over de te gebruiken stoffen, waaronder ook de mogelijke risico's. Zorg dat de veiligheidsinformatiebladen te allen tijde beschikbaar, actueel en makkelijk te vinden zijn.

De informatie in een VIB is standaard ingedeeld in vaste rubrieken. Zo kunt u gemakkelijk de juiste informatie vinden. Het VIB kunt u goed gebruiken, vooral bij:

- inventarisatie van gevaarlijke stoffen en hun eigenschappen;
- blootstellingsbeoordeling;
- het selecteren van adequate beheersmaatregelen;
- voorlichting en instructie aan werknemers.

Orde en netheid

Een opgeruimde werkplek oogt veel beter, creëert rust en draagt bij aan een veilige werkomgeving. Verwijder alle onnodige gevaarlijke stoffen van de werkplek en zorg dat alles een eigen plek heeft. In wezen bent u dan met het 5S-model van Lean bezig om een georganiseerde werkplek te creëren. Hoe netter de werkplek, des te efficiënter verloopt het productieproces, wat faalkosten zal besparen. Iedereen moet zich realiseren dat hij/zij primair verantwoordelijk is voor zijn/haar eigen werkplek.

Werkvoorraden

Volgens de wet is een relevante werkvoorraad een “dagvoorraad of de kleinste mogelijke eenheid van een bepaalde hulpstof op de werkplek”.

Op de werkplek mag namelijk (wettelijk gezien) alleen de relevante werkvoorraad (voor die werkdag) staan. Voorkom daarom onnodig veel voorraad door op de werkplek niet meer dan één spuitflesje/can/drum van een bepaalde gevaarlijke stof te hebben staan. De rest moet in de opslagruimte staan. Houd dus rekening met de eisen van de PGS-15 richtlijn, die over opslag van gevaarlijke stoffen gaat.

Afsluiten van emballage

Een van de blootstellingswijze is het inademen van gevaarlijke stoffen. Voorkom onnodig **verdampen** door direct na gebruik de emballage af te sluiten. Niet afgesloten emballage zal na omvallen leegstromen en een calamiteit veroorzaken. Maak gebruik van pluiner- en/of dompelcans of spuitflesjes, zodat er geen open emballage meer is.

Etikettering

Elk vat, blik, jerrycan of iets anders waar een gevaarlijke stof in zit, moet voorzien zijn van de juiste **etikettering**. Het gevaarsetiket moet duidelijk zijn, anders voldoet u niet aan de wetgeving. Ook bij het overtappen van stoffen, dient de nieuwe verpakking van de juiste etikettering voorzien te zijn.

Voorkom overtappen

Het overtappen van stoffen brengt extra risico's met zich mee: morsen. Tap daarom liever niets over, maar koop **kleinere emballage** dat direct ingezet kan worden. Maar als u moet tappen, gebruik dan altijd trechters en ruim **gelekte vloeistof** direct op met (uitwasbare) poetsdoeken. Maak gebruik van een tapbok of overtapstation om morsen te voorkomen. Let wel op dat overtappen in een opslagruimte niet toegestaan is.

Zorg voor voorlichting en instructies

Om uw werknemers veilig met gevaarlijke stoffen te laten werken, moeten zij zich **bewust** zijn van de gevaren en weten hoe zij de risico's moeten beheersen. Dit bereikt u door het geven van voorlichting en instructie. Goede voorlichting en instructies over de omgang met gevaarlijke stoffen en het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen zijn een verplicht onderdeel van verantwoord omgaan met gevaarlijke stoffen. Zorg er daarom voor dat ze de informatie in een praktische en begrijpelijke vorm krijgen en maak ze bekend met de inhoud van het VIB zoals de genoemde risico's.

In uw voorlichting en instructie is het in ieder geval belangrijk voor uw werknemers om te weten:

- wat de gevaareigenschappen van de gebruikte stof zijn;
- hoe iemand blootgesteld kan worden aan de stof;
- welke maatregelen genomen zijn om het werk veilig te maken;
- welke persoonlijke beschermingsmiddelen er zijn bij het gebruik en hoe deze juist te gebruiken en te onderhouden;
- wat er moet gebeuren bij een ongeval of een calamiteit.

Al deze informatie is terug te vinden in het VIB. Toch kan niet iedereen deze VIB's even makkelijk lezen en begrijpen. Ze zijn nogal technisch met moeilijke termen. Vandaar dat het beter is om deze informatie in een begrijpelijke vorm te vertalen, in de vorm van een **werkplekinstructiekaart**. Aan de hand van deze werkinstructies maakt u het mogelijk voor de werknemers om op een snelle manier de meest relevante informatie terug te lezen. Het gebruik van pictogrammen kan de leesbaarheid enorm vergroten.

Toezicht op de werkvloer

Daarnaast is het de verantwoordelijkheid van de werkgever om te zorgen voor **toezicht** en dat het personeel zich houdt aan de gegeven voorlichting en instructies. Een duidelijk '**sanctiebeleid**' m.b.t. arbeidsomstandigheden is daarbij zinvol. Dit beleid moet schriftelijk zijn vastgelegd en zijn goedgekeurd met instemming van de Ondernemingsraad (OR) of Personeelsvertegenwoordiging (PVT). Als voorlichting en instructies niet het gewenste effect hebben, kan iemand worden uitgenodigd voor een functioneringsgesprek. Als een werknemer zich dan nog niet aan de veiligheidsinstructies houdt, kan het sanctiebeleid in werking treden, waarbij schorsing of zelfs ontslag op staande voet tot de mogelijkheden behoren.

In een situatie dat het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen verplicht is en deze zijn verstrekt en de werknemer gebruikt deze niet, dan is de handhaver gerechtigd de werkgever én werknemer een boete op te leggen.

Gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen

Als blijkt dat preventieve beschermingsmaatregelen niet haalbaar zijn, zijn **persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM)** een alternatief. PBM's

zijn verplicht voor iedereen die fysiek in aanraking komt met hulp- en afvalstoffen en risico loopt. De Grafimedia branche kent een aantal PBM's die vaker gebruikt worden vanwege de (mogelijke) risico's. De PBM's dienen geschikt te zijn voor het desbetreffende risico. Men heeft bijvoorbeeld voor de ene gevaarlijke stof andere handschoenen nodig dan voor de andere gevaarlijke stof.

Handschoenen

Chemiebestendige handschoenen zijn waarschijnlijk de belangrijkste PBM's. Niet omdat een keer met blote handen een gevaarlijke stof aanraken acuut gevaar oplevert, maar wel omdat de frequentie hiervan op termijn problemen oplevert. Zowel het personeel van de prepress, als dat van de drukkerij heeft dagelijks te maken met schoonmaakwerkzaamheden. In alle gevallen waar mogelijk met schoonmaakmiddelen wordt gewerkt, moeten handschoenen worden gebruikt.

Spatbrillen en voorschorten

Spatbrillen en voorschorten worden gebruikt wanneer **spatgevaar** aanwezig is. Werkzaamheden zoals het schoonmaken van de ontwikkelmachine of het reinigen van vochtrollen zijn een voorbeeld van activiteiten waar spatgevaar aanwezig is. Daar waar deze werkzaamheden worden uitgevoerd en spatgevaar aanwezig is, is de aanwezigheid van een oog-nooddouche nodig om in geval van nood de ogen te kunnen spoelen.

Halfgelaatsmaskers

De zeefdruk kent de verplichting om tijdens het handmatig schoonmaken van zeefdrukramen met thinner gebruik te maken van een halfgelaatsmasker met filter. Hierdoor wordt onnodig inademen van oplosmiddelen voorkomen. Daarnaast is bij offset bij het gebruik van vluchtige organische stoffen (bijvoorbeeld gebruik van K1 en K2 middelen) ook het gebruik van een halfgelaatsmasker verplicht.

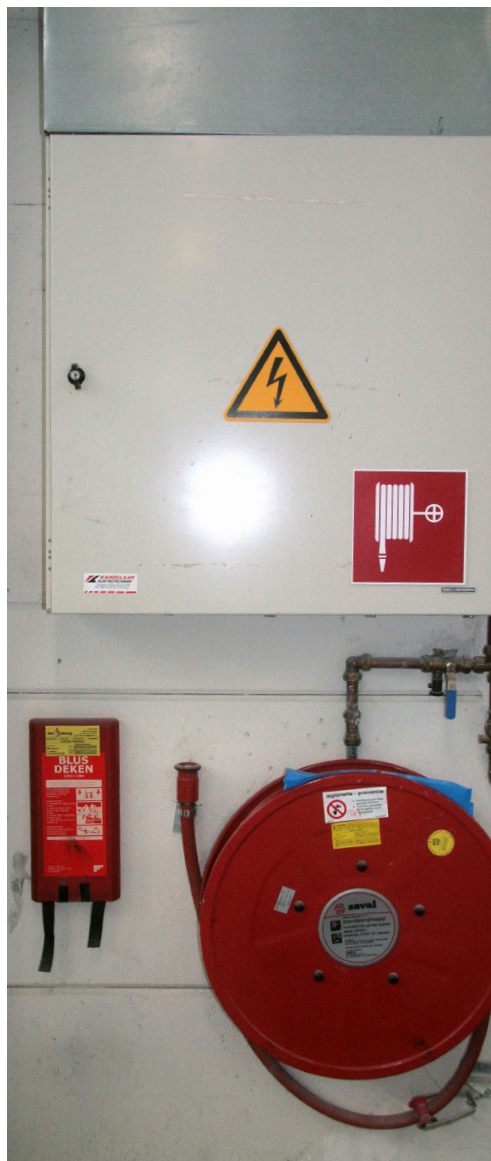
OPSLAG VAN GEVAARLIJKE STOFFEN

Opslag van **gevaarlijke stoffen** is voor veel bedrijven een probleem. Vaak zijn de aanwezige opslagruimtes te klein, of er is helemaal geen goede opslagfaciliteit aanwezig. In dit hoofdstuk willen we u zo helder mogelijk inzicht geven in dit zeer complexe onderwerp.

PGS-richtlijnen

PGS is de afkorting van Publicatiereeks Gevaarlijke Stoffen en dient als handreiking voor zowel bedrijven die gevaarlijke stoffen produceren, transporteren, opslaan of gebruiken. De overheden die belast zijn met de vergunningverlening en het toezicht bij bedrijven, gebruiken de PGS-richtlijnen. Afhankelijk van de soort opslag zijn er verschillende PGS-richtlijnen. Een veelvoorkomende richtlijn is de PGS-15 richtlijn. De meeste bedrijven hebben vaak alleen met de PGS-15 richtlijn te maken. Deze richtlijn wordt hieronder behandeld. De PGS-15 richtlijn is de basis voor de wettelijke bepalingen omtrent opslag van gevaarlijke stoffen in emballage.

In de PGS-15 richtlijn zijn regels opgenomen om tot een aanvaardbaar beschermingsniveau te komen voor de opslag van verpakte gevaarlijke stoffen. De richtlijn maakt onderscheid tussen kleine opslag (<10 ton) en grote opslag (> 10 ton). De PGS-15 geeft informatie over algemene voorschriften omtrent de opslag van verpakte gevaarlijke stoffen. Hiervoor verwijzen wij u naar de richtlijn

zelf en een uitwerking in de Arbocatalogus. Wel goed om te weten is dat binnen de PGS-15 richtlijn ondergrenzen gehanteerd worden voor wanneer er geen speciale opslagvoorzieningen vereist worden.

Raadpleeg de PGS-15 richtlijn hiervoor.

Qua brandwerendheid stelt de richtlijn dat voor opslag van (licht) ontvlaambare stoffen meestal minimaal 60 minuten vereist wordt. Voor de overige stoffen geldt doorgaans minimaal 30 minuten. Over het algemeen geldt dat de ruimte/kast op een veilige manier **geventileerd** moet worden en dienen **lekbakvoorzieningen** aanwezig te zijn en voldoende opvangcapaciteit te hebben. De lekbakken moeten altijd **chemiebestendig** zijn. Stoffen die met elkaar kunnen reageren (**onverenigbare combinaties**) mogen niet bij elkaar staan, maar moeten gescheiden worden opgeslagen.

Op de toegangsdeuren van de opslagvoorzieningen moet de juiste **gevaarsaanduidingen** staan (signaleringsborden). Nabij de toegangsdeur moet aangegeven zijn welke stoffen hierin opgeslagen zijn. Indien er wordt overgetapt, moeten er PBM's aanwezig zijn en een **oog- en nooddouche** of in ieder geval een oogspoelfles. In de directie omgeving dient er een **handblusser** van minimaal 6 kg. aanwezig te zijn.

Samenvattend zijn er de volgende aandachtspunten waar u aan zou moeten denken bij opslag van gevaarlijke stoffen:

- de ligging van de opslagruimte;
- brandwerendheid;
- toegangsdeur;
- calamiteitenbak;
- ventilatie;
- verlichting;
- overtappen;
- compartimentering;
- veiligheidssignalering;
- brandbeveiliging;
- persoonlijke beschermingsmiddelen;
- instructie en voorlichting personeel.

AFVOER VAN GEVAARLIJKE STOFFEN

Zoals eerder in de inleiding vermeld, gaan op het gebied van gevaarlijke stoffen Arbo- en Milieuzorg hand in hand. Ook als we het hebben over de afvoer van gevaarlijk afval. Nu lijkt dit aspect voor de meeste mensen meer een milieuaspect te zijn, want iedereen weet dat gevaarlijk afval gescheiden moet worden van het gewone bedrijfsafval. Maar wat veel werknemers nog wel eens vergeten, is dat gevaarlijke afvalstoffen ook gevaarlijk kunnen zijn voor de gezondheid. Daarom is het van belang dat afvalstromen goed geëtiketteerd worden en voorzien zijn van een afvalstroomnummer. Allemaal maatregelen om aan iedereen duidelijk te maken om welke gevaarlijke afvalstof het gaat. In de veiligheidsinformatiebladen staan per stof de instructies voor afvalverwijdering. Zorg dat u hiermee bekend bent.

ARBO-CHECKLIST 'GEVAARLIJKE STOFFEN'

In ieder bedrijf wordt zonder twijfel aandacht besteed aan arbeidsomstandigheden. Arbobeleid betekent echter dat er structureel aandacht aan dit soort zaken wordt gegeven. Om u op weg te helpen, is een checklist opgesteld die bedoeld is om op een snelle en doelgerichte manier te inventariseren hoe het er in uw onderneming voor staat met betrekking tot gevaarlijke stoffen zodat meteen zichtbaar wordt waar op korte of langere termijn maatregelen moeten worden genomen. Volg de volgende stappen:

1 STAP 1

Allereerst vindt u een korte beschrijving van de geldende Arbo-eis. Achtergrondinformatie kunt u makkelijk terugvinden in deze folder, of in het veel uitgebreidere Arbocatalogusthema nr. 5: Gevaarlijke stoffen. Let op: niet alle aangegeven Arbo-eisen zijn op ieder bedrijf van toepassing. Maak dus een goede selectie.

2 STAP 2

Vervolgens is aangegeven hoe belangrijk de invoering van de gestelde Arbo-eis is. 'K', 'M' en 'L' zijn de afkortingen voor respectievelijk 'korte termijn' (binnen 3 maanden), 'middellange termijn' (binnen 1 jaar) en 'lange termijn' (langer dan 1 jaar). Maatregelen met een korte invoeringstermijn vergen even meer prioriteit dan de verbeteracties voor de langere termijn.

3 STAP 3

Daarna wordt u gevraagd aan te geven of de gestelde Arbo-eis uit kolom 1 al is ingevoerd of dat deze eis niet van toepassing is.

4 STAP 4

De rechterkolommen zijn bedoeld om aan te geven of op de gestelde Arbo-eis actie moet worden ondernomen. Als in de vorige kolom 'nee' is ingevuld, moet dat natuurlijk gebeuren. Het kan ook voorkomen dat een bepaalde Arbo-eis al wel is ingevuld (en dus met 'ja' is beantwoord), maar dat dit onderwerp toch (verder) uitgewerkt moet worden. In dat geval kruist u in de laatste kolom 'ja' aan. Met het invullen van deze checklist werken we echt aan de kwaliteit van de arbeidsomstandigheden in de onderneming.

Zorg voor een kopie van het actieplan voor iedere afdeling.

Afhankelijk van aard en omvang van de onderneming zal het noodzakelijk zijn één of meer checklists en actielijsten te maken. De ene afdeling is de andere niet. Maak daarom van deze lijst zoveel kopieën als er afdelingen zijn.

Als u via het doorlopen van deze ARBO-checklist het gevoel krijgt dat er in uw bedrijf het nodige te verbeteren valt, is het aan te raden om met ARBO RI&E Grafimedia aan de slag te gaan. Hierin vindt u alle relevante veiligheidsrisico's terug (zie rie.grafimedia.nl).

OMSCHRIJVING		BELANGRIJKHEID			VAN TOEPASSING			ACTIE	
Algemeen									
1	Werknemers weten wat een gevaarlijke stof is en herkennen deze makkelijk.	K	M	L	Ja	Nee	N.v.t.	Ja	Nee
2	Werknemers zijn bekend met de risico's van gevaarlijke stoffen (blootstellingsgevaar).								
Inkoopproces									
3	Het (verscherpte) inkoopbeleid is vastgesteld en gecommuniceerd.								
4	Voordat er nieuwe producten worden aangeschaft, worden deze eerst beoordeeld op arbeidsrisico's en waar nodig wordt verder naar alternatieven gezocht.								
5	Alle stoffen in het bedrijf zijn in het register gevaarlijke stoffen opgenomen.								
6	In het archief zijn alle actuele veiligheidsinformatiebladen aanwezig (die zijn opgevraagd bij de leveranciers).								
Gebruik van gevaarlijke stoffen									
7	Werknemers zijn geïnstrueerd over het gebruik van gevaarlijke stoffen en gaan daar bewust ermee om.								
8	Werknemers nemen eigen verantwoordelijkheid om de werkplek opgeruimd te houden en geen onnodige voorraden te hebben (relevante werkvoorraden).								

OMSCHRIJVING		BELANGRIJKHEID			VAN TOEPASSING			ACTIE	
		K	M	L	Ja	Nee	N.v.t.	Ja	Nee
9	Werknemers herkennen de gevaarsaanduidingen en weten welke gevaren daarmee gebonden zijn.								
10	Aanwezige werkplekinstructiekaarten zijn actueel, beschikbaar op de werkplekken en men weet deze te vinden.								
11	Alle aanwezige emballages worden na gebruik goed afgesloten (denk ook aan poetsdoekenbakken).								
12	Op de werkplek wordt zo min mogelijk overgetapt en indien nodig wordt een overtapsysteem gebruikt.								
13	Bij overtappen van gevaarlijke stoffen wordt de nieuwe verpakking voorzien van het juiste gevarnetiket.								
14	Werknemers weten welke persoonlijke beschermingsmiddelen ze moeten gebruiken en gebruiken deze ook daadwerkelijk.								
15	Werknemers weten hoe ze moeten handelen bij een calamiteit met gevaarlijke stoffen (inschakeling van de BHV-organisatie).								
16	Lekkage en morsingen worden direct opgeruimd en er zijn voldoende voorzieningen beschikbaar.								
17	Binnen het bedrijf zorgen de lijnverantwoordelijken (directeur, bedrijfsleider, afdelingschefs, team/ploegleiders, etc.) voor goed toezicht op de werkvloer.								

OMSCHRIJVING		BELANGRIJKHEID			VAN TOEPASSING			ACTIE
Opslag gevaarlijke stoffen								
18	De opslag van gevaarlijke stoffen voldoet aan de PGS-15 richtlijn (en eventuele van toepassing zijnde andere PGS-richtlijnen).	K	M	L	Ja	Nee	N.v.t.	Ja Nee
19	De opslagruimte is voldoende geventileerd.							
20	De opslagruimte is voorzien van lekbakvoorzieningen.							
21	Stoffen die met elkaar reageren (onverenigbare combinaties) zijn niet bij elkaar opgeslagen. Denk daarbij aan corrosieve en (licht) ontvlambare stoffen die normaliter niet bij elkaar mogen komen.							
22	Op de toegangsdeuren van de opslagvoorzieningen zijn de juiste gevaarsaanduidingen aangebracht.							
23	In de directe omgeving van de opslagvoorziening is er een handblusser van minimaal 6 kg. aanwezig met het juiste blusmiddel gezien de opgeslagen stoffen.							
Afvoer gevaarlijke stoffen								
24	Gevaarlijk afval wordt gescheiden van het gewone bedrijfsafval afgevoerd.							
25	Alle drums, containers, etc. waar (gevaarlijke) afvalstoffen inzitten, worden goed geëtiketteerd.							

HEEFT U VRAGEN?

Contact Projectteam Stofwisseling
info@arbografimedia.nl

Meer informatie:
www.stofwisseling.nu
www.arbografimedia.nl

GEVAARLIJKE STOFFEN EVENTUEEL 2E EXTRA REGEL

PRAKTISCH ARBOBELEID IN DE GRAFIMEDIA

